

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

JOSEPH POSSOZPLEIN HALLE **(prov. Vlaams-Brabant)**

BASISRAPPORT – NOVEMBER 2011

Auteurs: Maarten BRACKE
Sharon VAN HOVE
Bert ACKE

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

JOSEPH POSSOZPLEIN HALLE **(prov. Vlaams-Brabant)**

BASISRAPPORT – NOVEMBER 2011

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Auteurs: Maarten BRACKE
Sharon VAN HOVE
Bert ACKE

Afdeling Archeologie
Rapport 2011/20

Figuur 1 op schutblad: Algemeen zicht op de site, met vooraan sleuf 3.

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐

Prospectie ☒

Vergunningsnummer: 2011/376

Datum aanvraag: 07/10/2011

Naam aanvrager: BRACKE Maarten

Naam site: Halle, Joseph Possozplein

Opdrachtgever:	Stadsbestuur Halle Oudstrijdersplein 18 1500 Halle
Uitvoerder:	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Bevoegde Vlaamse overheid:	Els Patrouille en Marc Brion (Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant)
Projectleider:	Bert Acke
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Bracke
Archeologisch team:	Sharon Van Hove
Wetenschappelijke begeleiding:	/
Projectcode:	HAJP11
Titel:	Archeologische prospectie Joseph Possozplein Halle (prov. Vlaams-Brabant). Basisrapport – november 2011.
Rapportnummer:	2011/20
Contact Bert Acke:	E-mail: bert.acke@monument.be GSM: 0485/88 71 16

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster
Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	3
1. INHOUDSTAFEL	4
2. INLEIDING	5
3. TOPOGRAFISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	6
4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING	8
5. ONDERZOEKSMETHODE.....	11
6. RESULTATEN	12
6.1. SLEUF 1	12
6.1.1. Algemeen	12
6.1.2. Stratigrafie.....	13
6.1.3. Voornaamste sporen.....	15
6.2. SLEUF 2	16
6.2.1. Algemeen	16
6.2.2. Stratigrafie.....	18
6.2.3. Voornaamste sporen.....	19
6.3. SLEUF 3	23
6.3.1. Algemeen	23
6.3.2. Stratigrafie.....	24
6.3.3. Voornaamste sporen.....	25
6.4. VONDSTENMATERIAAL	26
6.4.1. Keramische voorwerpen.....	26
6.4.2. Overige vondsten	29
7. SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN.....	32
8. ALGEMEEN BESLUIT EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK.....	33
9. BIBLIOGRAFIE	34

2. INLEIDING

In het kader van een geplande nieuwbouw met fuifzaal met een ondergronds niveau tot op grote diepte onder het huidige maaiveld (ca. 6 m diep), voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 24 en 25 oktober 2011 op het terrein een archeologisch vooronderzoek uit. Het onderzoek gebeurde in opdracht van de bouwheer, de stad Halle, volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door Onroerend Erfgoed.

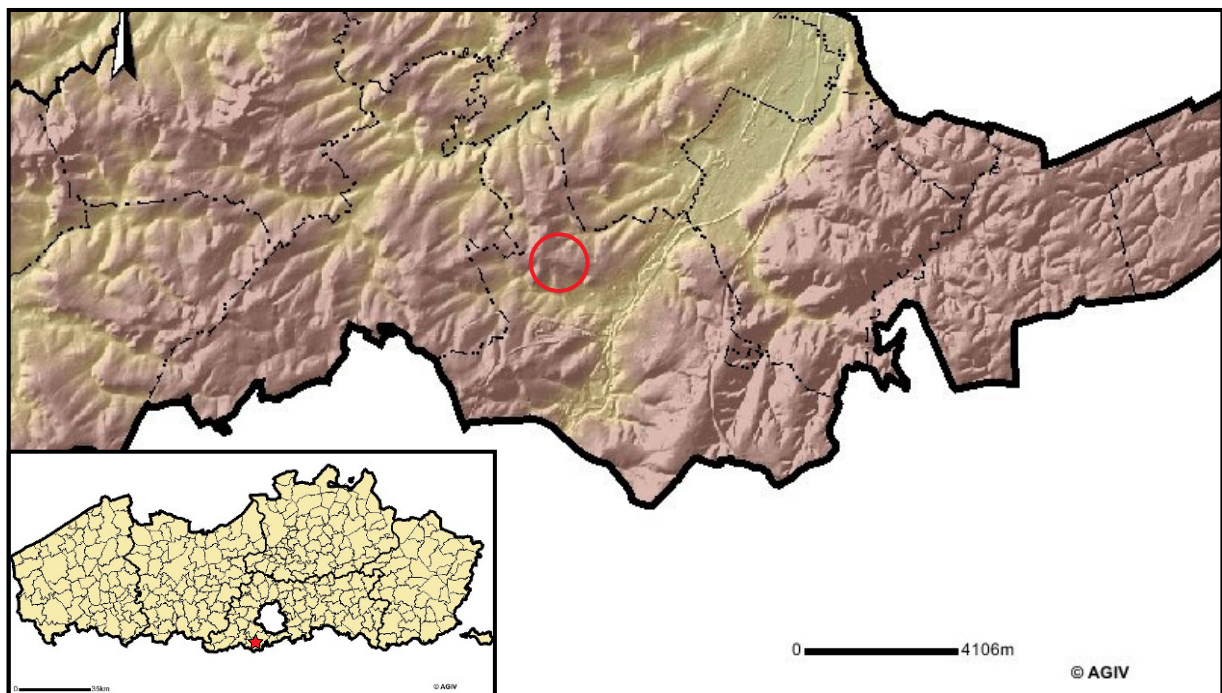
In dit basisrapport worden de resultaten van de archeologische prospectie voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische en historische situering van de site en de gebruikte methodologie bij het onderzoek toegelicht. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten. Achteraan zijn de verschillende inventarissen opgenomen. Bij het rapport hoort een DVD met daarop de foto's, de plannen, de inventarissen, de veldtekeningen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: Wim De Schryver (stad Halle), de medewerkers van Franki Construct, landmeetkundig bureau Viver Bouw-Topo-Immo bvba, Els Patrouille en Marc Brion (Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant), Wouter De Maeyer.

3. TOPOGRAFISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING

Het onderzoeksgebied situeert zich in de stad Halle in de provincie Vlaams-Brabant, gelegen op ongeveer 14km ten zuidwesten van Brussel. De stad is ontstaan langs de Zenne, waarbij het onderzochte terrein zich nu vlakbij de overwelfde Zenne bevindt. Het plangebied situeert zich in het noordelijke stadsdeel aan het Joseph Possozplein 40-46. Het wordt in het noorden begrensd door het Joseph Possozplein, waar zich tijdens het vooronderzoek nog bebouwing bevond en in het oosten door de Leide. Voorheen was het terrein in gebruik als parking van de brandweerkazerne, die deels afgebroken zal worden voor de aanleg van een nieuw cultureel centrum/fuifzaal (kadastrale gegevens: Stad Halle, Afdeling 1, Sectie G, Percelen 467L, 469/02A, 472/02B, 761L). Het onderzoeksgebied valt samen met perceel 469/02A en heeft een oppervlakte van ca. 350m².

Halle bevindt zich aan de noordrand van het Brabants Massief, waar Paleozoïsche gesteenten als kwartsieten, zandstenen en leistenen dagzomen.¹ Doorheen deze gesteenten heeft de Zenne haar loop uitgeschuurd en is een smalle alluviale vlakte ontstaan, die later opgevuld is met klei en terrasgrinten.² Tijdens het Tertiair zijn deze Paleozoïsche gesteenten in Halle bedekt door een laag Ieperiaanklei, die op haar beurt afgedekt is door eolische leemafzettingen uit de Weichseliaan-ijstijd.

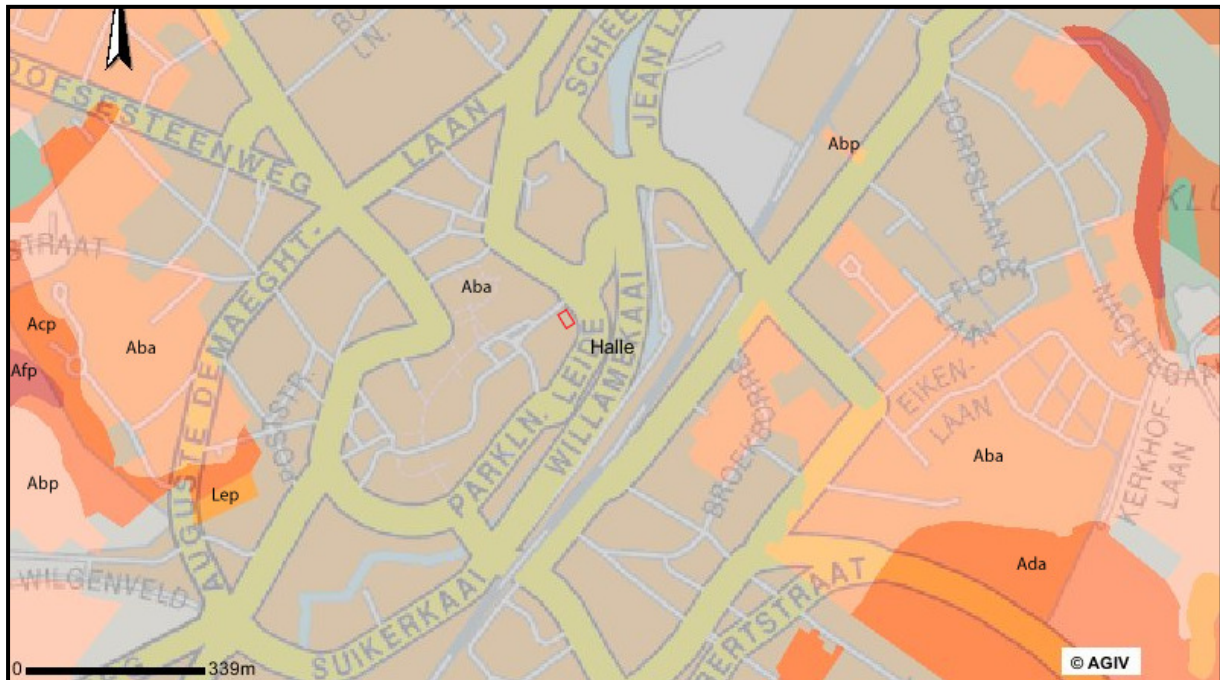

Figuur 2: Situering van Halle (rode ster en rode cirkel) (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be>).

¹ Zie: <http://dov.vlaanderen.be>.

² DE MAEYER e.a., 2004, p. 4.

Bodemkundig is de stad Halle gelegen in de leemstreek. Op de bodemkaart bevindt het onderzoeksgebied zich in een bebouwde zone, waarbij het gebied rond de stad voornamelijk gekenmerkt wordt door droge leembodems met textuur B horizont (Aba). Daarnaast komen leembodems zonder profiel voor, zowel droge (Abp), matig droge (Acp), natte (Ahp) als zeer natte (Aep). Tenslotte zijn er rond Halle natte zandleembodems zonder profiel (Lep) en matig natte leembodems met textuur B horizont (Ada) aan te treffen.³

Figuur 3: Situering van de site (rood kadertje) binnen het centrum van Halle (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be>).

³ Zie: <http://geo-vlaanderen.agiv.be>.

4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING

Het ontstaan van Halle is reeds vaak beschreven, waarbij verschillende auteurs andere dateringen, bronnen en aanleidingen aanhalen.⁴ Daarnaast is ook de ontwikkeling van Halle tot stad een interessant en reeds veel besproken aspect in de geschiedenis van de stad. Hieromtrent kunnen we alvast de ‘keure’ aanhalen waarin gravin Johanna van Henegouwen de stad Halle in 1225 erkende. Hieronder worden kort vijf visies besproken over het ontstaan en de ontwikkeling van Halle tot stad.

- Léopold Everaert en Jean Bouchery schrijven in 1879 dat Halle in de 8ste eeuw ontstond. Ze verwijzen hierbij naar de ‘Annales du Duché de Brabant’ van Franciscus Haraeus, waarin staat dat de Heilige Hubertus de kerk van Halle in 727 inwijdde.⁵
- De historicus Joseph Possoz meent dat de stad Halle ontstond na de inlijving van de burcht door de graven van Henegouwen in de 12de eeuw.⁶ Hij onderscheidt vijf grote stadsuitbreidingen, waarvan de laatste plaatsvindt tussen 1381 en 1396 met de aanleg van de Grote wallen en het graven van de Leide. Bij deze uitbreiding werd ook de rechteroever bij de stad gevoegd.
- Frans Martens benadrukt de landschappelijke factor van de vestigingskeuze en haalt in 1927 aan dat de stad Halle vermoedelijk zijn oorsprong kent aan een doorwaadbare plaats in de Zenne.⁷
- Jan Verbesselt situeert het ontstaan van het domein van Halle reeds in 7de eeuw, wanneer Sint Waltrudis het gebied aan de abdij van Mons schenkt.⁸ Het hof van Nederhem, dat in de 9de eeuw te dateren is, wordt gezien als het centrum van dit domein. De Sint-Waltrudisabdij beheert het domein tot in de 14de eeuw, tot wanneer Halle in 1331 overgenomen wordt door de graaf van Henegouwen.
- Marcel Franssens sluit zich aan bij de opvatting van Verbesselt over het domein van Halle, maar hij benadrukt de relatie tussen het kasteel uit de 14de eeuw en de laatste stadsomwalling in het verloop van de stadsvorming. Franssens haalt aan dat er vóór de uitbreiding van de stadswallen in midden en late 14de eeuw geen sprake is van enige militaire verdedigingsvorm, noch van een militair kasteel vlakbij.⁹ Net als Borremans en Walschot ziet hij de macht over het Waltrudisdomein gevestigd in Nederhem, buiten de nederzetting van Halle.¹⁰ De burcht van Halle zou zich tussen de 9de en de 12de eeuw buiten de nederzetting bevinden, tot wanneer men rond 1380 de aanleg van de Grote wallen en het graven van de Leide startte. Hierdoor moest Nederhem verplaatst worden en werd een versterkt kasteel binnen de stadswallen aangelegd.¹¹ Dit patroon sluit aan bij het algemeen nederzettingspatroon in de streek, waarbij de vestiging van de heer buiten de nederzetting ligt tot wanneer de stadsvorming begint

⁴ Vooral gebaseerd op: DE MAEYER e.a., 2004, pp. 4-7.

⁵ EVERAERT & BOUCHERY, 1879, pp. 2-3 en 13-14.

⁶ POSSOZ, 1929-1930, pp. 492-545.

⁷ MARTENS, 1927, pp. 23-31.

⁸ VERBESSELT, 1987.

⁹ FRANSSENS, 1985, p. 19.

¹⁰ BORREMANS & WALSCHOT, 1967, p. 70; FRANSSENS, 1985, p. 19.

¹¹ FRANSSENS, 1985, pp. 12-13.

en het voor hem noodzakelijk wordt binnen de stad te verblijven. Zijn visie stelt dat de opname van het kasteel binnen de stadsomwalling een belangrijke fase is in de ontwikkeling van de stad Halle. Bij een opgraving in 2003 en 2004 aan de Monseigneur Senciestraat zijn restanten van het kasteel van Halle aangetroffen (zie verder).

Als cartografische bronnen voor dit onderzoek zijn drie karteringen van Halle bekeken: de kartering door Jacob Van Deventer (uitgegeven 1558-1575), de kartering door Ferraris (uitgegeven 1771-1778) en de Atlas van Buurtwegen (uitgegeven rond 1840). Alle karteringen dateren voor de overwelving van de Zenne, waardoor de ligging van het terrein niet precies kan aangeduid worden. Alle kaarten tonen op de vermoedelijke ligging van het onderzoeksterrein bebouwing met tuinen.

Tot slot geeft de Centraal Archeologische Inventaris aan dat er op een terrein aan de overkant van het Joseph Possozplein een opgraving uitgevoerd is. Bij deze opgraving uit 2003-2004 heeft men een deel van een gracht gevonden, die dateert uit de tweede helft van de 11de eeuw of de vroege 12de eeuw. Deze grachtstructuur hoorde mogelijk bij een motte of een vlaktenederzetting en werd opgevuld in de 14de eeuw.¹² Daarnaast zijn restanten van de kasteelgracht en van de burcht aangetroffen. Bij deze laatste gaat het o.a. om een rechthoekige toren uit de tweede helft van de 14de eeuw die als donjon geïnterpreteerd kan worden.¹³ Tenslotte kwam bij deze opgraving een deel van de stadwal uit het einde van de 14de eeuw aan het licht.¹⁴

Figuur 4: Stadsplan van Halle (detail) door Jacob Van Deventer (uitgegeven 1558-1575); vermoedelijke ligging van het onderzoeksgebied in blauw.

¹² DE MAEYER e.a., 2004, p. 14.

¹³ DE MAEYER e.a., 2004, p. 15.

¹⁴ DE MAEYER e.a., 2004, p. 20.

Figuur 5: Kartering van Halle uit de *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden* (uitgegeven 1771-1778) door Ferraris; vermoedelijke ligging van het onderzoeksgebied in blauw.

Figuur 6: Kartering van Halle uit de *Atlas der Buurtwegen* (uitgegeven rond 1840); vermoedelijke ligging van het onderzoeksgebied in rood.

5. ONDERZOEKSMETHODE

Het vooronderzoek hield aanvankelijk het maken van vier proefputten (4x4m) in. Op basis van de terreinkenmerken werd in samenspraak met de opdrachtgever en met Onroerend Erfgoed echter geopteerd voor drie parallelle sleuven van één kraanbak breed met een maximale tussenafstand van 10m. De sleuven werden evenwijdig aan de Leide (straat) aangelegd, tot op een eerste archeologisch leesbaar niveau. De afgraving gebeurde door een rupskraan met tandeloze graafbak en een bakbreedte van 1,8 meter. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code HAJP11 gebruikt (**H**alle **J**oseph-**P**ossozplein 2011). De sporen en profielen werden doorlopend genummerd.

Bij het aanleggen van de eerste profielput bleek reeds dat de eerste archeologisch relevante lagen zich zeer diep onder het huidige maaiveldniveau bevonden. Op het grondwaterniveau, dat op 2,7m onder het huidige maaiveld bereikt werd, was nog steeds een 16de tot 18de-eeuwse tuinlaag zichtbaar (sleuf 1). Om de veiligheidsrisico's zoveel mogelijk in te perken werden de sleuven aangelegd op een maximale diepte van ca. 1,5m (sleuf 1) en ca. 2m (sleuf 2 en 3) onder het huidige maaiveldniveau. Om toch een volledig inzicht te krijgen in de stratigrafie van het terrein werd in één sleuf (sleuf 3) gegraven tot een niveau van 4,35meter onder het maaiveld. Hierbij werd een pakket alluviale afzetting bereikt op 4,05 meter dat afgedekt werd door een puinig pakket. In de twee andere sleuven werden eveneens enkele profielputten aangelegd. Wegens veiligheidsrisico's en grondwaterproblemen werd slechts tot 2,7 m onder het maaiveldniveau uitgegraven, waarbij onderaan nog steeds een 16de-18de eeuwse tuinlaag aanwezig was. De geplaatste profielputten werden na registratie meteen gedicht om inzakkingen te vermijden.

Profielen werden geregistreerd in twee profielputten en in de sleuven naar gelang er een verschillende bodemopbouw waarneembaar was. Deze profielen zijn gefotografeerd, manueel ingetekend op schaal 1/20 en beschreven. De proefsleuven zijn manueel opgeschaafd, volledig gefotografeerd en hun inplanting werd digitaal opgemeten. De sporen werden manueel opgeschaafd, gefotografeerd, beschreven aan de hand van spoorformulieren en digitaal ingemeten. De absolute hoogte van het archeologisch vlak en het maaiveld ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing werd genomen en op plan gebracht. Vondsten aangetroffen aan het opgeschaafde vlak werden volgens context verzameld, voorzien van een label en volgens de regels ingepakt en geconserveerd. Op de vlakken is met een detector gezocht naar metalen vondsten, die ingezameld zijn per context en voorzien werden van een label.

De archeologische uitgravingen werden om veiligheidsredenen terug gevuld na toestemming van de erfgoedconsulenten van Onroerend Erfgoed.

6. RESULTATEN

Voor de situering van de verschillende sporen wordt verwezen naar het algemene grondplan op het bijgevoegde uitvouwblad.

6.1. Sleuf 1

6.1.1. Algemeen

Sleuf 1 bevindt zich in het zuidwesten van het terrein en heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie met een lengte van ongeveer 16 meter. Het vlak in deze sleuf is aangelegd op +31,04m TAW, op 1,25 m onder het huidige maaiveldniveau. In deze sleuf werden twee sporen/lagen aangeduid en één profiel aangelegd.

Figuur 7: Zicht op sleuf 1 vanuit het zuidoosten

6.1.2. Stratigrafie

Het bovenste pakket van profiel 1 bestaat uit vrij puinige ophogingslagen, met vrij veel baksteen- en kalkmortelinclusies. De lagen uit dit pakket zijn zeer scherp afgelijnd en hebben een recent karakter. Onder dit pakket bevinden zich enkele leemlagen met een totale dikte van 40cm die vrij weinig inclusies bevatten, op enkele fragmenten baksteen en verbrande leem na. Onder dit lemig ophogingspakket bevindt zich een eerste tuinlaag met zeer veel houtskool en kalkmortel. Deze grijze tuinlaag dateert vermoedelijk uit de 19de tot 20ste eeuw. Eronder ligt een bruinere tuinlaag, die ook in profiel 2 (sleuf 3) te zien is. Aan het noordoostelijke einde van sleuf 1 werd een diepere profielput gemaakt die omwille van veiligheidsredenen enkel gefotografeerd en niet opgetekend kon worden. Dit profiel toont dat laag 11 tot minstens 2,5 meter onder het huidige maaiveldniveau doorloopt met een zeer puinige vulling bestaande uit grote blokken (bewerkte) zandsteen.

Figuur 8: Profiel 1 (sleuf 1): de bovenste lagen werden in het recente verleden opgevoerd en dekken een 19de tot 20ste-eeuwse tuinlaag af (onderste pakket).

Figuur 9: Profielpit in sleuf 1 met onderaan een dik bruinig leempakket met grote brokken (bewerkte) zandsteen.

6.1.3. Voornaamste sporen

In deze sleuf zijn twee sporen aangeduid, die beiden overeenkomen met een laag uit profiel 1. S2 is zichtbaar over het grootste deel van de sleuf en is gelijk aan L11 uit profiel 1. In het zuidoosten van de sleuf wordt deze laag bedekt door S1, die gelijkgesteld kan worden aan L10 uit profiel 1. L10 (S1) betreft een 19de tot 20ste-eeuwse tuinlaag waaronder zich een bruinige tuinlaag bevindt die gedateerd kan worden tussen de 16de en 18de eeuw (L11; S2). L11 bevat zeer veel zandstenen brokken. Enkele vertonen bewerkingssporen en werden vermoedelijk ingewerkt in gebouwen. Het is echter onduidelijk van waar deze afkomstig zijn. Mogelijk behoren ze toe aan de voormalige gebouwen langs het Josseph Possozplein, waar bebouwing wordt aangegeven op de cartografische bronnen.

Figuur 10: S1 (vooraan) en S2 (achteraan) in sleuf 1.

6.2. Sleuf 2

6.2.1. Algemeen

Sleuf 2 werd aangelegd op 10 meter ten noordoosten van sleuf 1 en 8 meter ten zuidwesten van sleuf 3. Deze sleuf is eveneens noordwest-zuidoost georiënteerd en heeft een lengte van ongeveer 25 meter, waarbij het vlak zich op +30m TAW en op 2,30m onder het huidige maaiveldniveau bevond. In deze sleuf zijn 9 sporen aangeduid. Omdat de bodemopbouw van deze sleuf identiek was aan de bodemopbouw in sleuf 3 werd enkel het profiel in sleuf 3 geregistreerd.

Figuur 11: Zicht op sleuf 2 vanuit het zuidoosten met enkele (puin)kuilen.

Figuur 12: Zicht op sleuf 2 vanuit het zuidoosten.

6.2.2. Stratigrafie

Zoals vermeld is de stratigrafie van sleuf 2 gelijk aan de stratigrafie uit sleuf 3. Deze wordt besproken onder 6.3.2.

6.2.3. Voornaamste sporen

In deze sleuf zijn 9 sporen aangeduid. Het gaat om 8 kuilen die aangelegd zijn in S11, wat overeenkomt met de 16de tot 18de-eeuwse tuinlaag L11 uit zowel profiel 1 als profiel 2. Uit deze tuinlaag zijn in het vlak van sleuf 2 een loden pistoletkogel uit de 16de tot 18de eeuw en een koperen munt uit de 16de eeuw gehaald (zie verder). De kuilen in deze tuinlaag kunnen naar vulling in twee categorieën ingedeeld worden.

Tot de eerste groep horen S3, S4, S5, S9 en S10. Deze hebben een vrij vaste homogene vulling van bruingrijze leem en bevatten naast zeer veel spikkels houtskool soms enkele fragmenten baksteen, kalkmortel, natuursteen of leisteen. Op basis van het aardewerk kunnen deze sporen in de 17de-18de eeuw gedateerd worden. Het gaat vermoedelijk om afvalkuilen die in deze periode in de achtertuinen van de huizen aan het Joseph Possozplein gegraven zijn.

De tweede groep bestaat uit S6, S7 en S8 die worden gekenmerkt door een zeer puinige vulling. Ze bevatten voornamelijk veel grote fragmenten zandsteen, kalkmortel en leisteen. In S6 is een glasfragment aangetroffen uit de 19de tot 20ste eeuw, de overige twee kuilen bevatten aardewerk uit de 17de tot 18de eeuw. Deze kuilen zijn vermoedelijk eveneens afvalkuilen uit de 17de tot 18de eeuw (S7 en S8) die in de achtertuinen van de bewoning langs het Joseph Possozplein gegraven zijn. De kuil S6 is vermoedelijk recenter van aard.

Aangezien bij de meeste sporen bij het opschaven reeds dateerbaar vondstmateriaal aan het licht kwam en de kuilen van recente tot subrecente aard zijn, werd na overleg met de erfgoedconsulenten van Onroerend Erfgoed het couperen van één of meerdere kuilen niet noodzakelijk geacht.

Figuur 13: Kuilen S3 en S4 en sleuf 2.

Figuur 14: Kuil S5 in sleuf 2.

Figuur 15: Puinkuil S6 in sleuf 2.

Figuur 16: Puinkuilen S7 en S8 in sleuf 2.

Figuur 17: Kuil S9 in sleuf 2.

Figuur 18: Kuil S10 in sleuf 2.

6.3. Sleuf 3

6.3.1. Algemeen

De derde sleuf werd aangelegd in het noordoosten van het terrein, op een diepte van +30,5m TAW, gemiddeld 2 meter onder het huidige maaiveldniveau. De lengte van deze sleuf bedroeg ongeveer 19 meter en de oriëntatie was noordwest-zuidoost gericht. Het vlak kwam over de hele sleuf overeen met laag 10 uit profiel 2 en kreeg het spoornummer S12.

Figuur 19: Zicht op sleuf 3 vanuit het noordwesten.

6.3.2. Stratigrafie

Onder de kiezels, de stabiliserings- en de zavellaag bevinden zich als eerste voornamelijk recente ophogingslagen. Dit zijn vooral leempakketten met enkele baksteen- en zandsteenbrokken afgewisseld met lagen kachelslik. Deze bedekken een vroeg 20ste-eeuwse puinlaag met een dikte van ongeveer 70cm, waarin zeer veel baksteen-, zandsteen- en kalkmortelfragmenten te vinden zijn. Onder deze puinlaag bevinden zich de eerste tuinlagen, die allen bestaan uit leem met enkele baksteen- en zandsteenfragmenten erin. De bovenste tuinlaag dateert uit de 19de eeuw en bedekt een laag tuingrond uit de 18de-19de-eeuw. Daaronder bevinden zich twee lagen die vermoedelijk uit de 16de tot 18de eeuw dateren. Deze vier lagen komen vermoedelijk overeen met de achtertuinten van de huizen die langs het Joseph Possozplein stonden. Op een diepte van vier meter onder het huidige maaiveldniveau bevinden zich tenslotte twee kleiige pakketten. Het eerste is nog een antropogene laag, met veel baksteen- en zandsteenbrokken erin. Het onderste kleipakket bevat zeer veel schelpen en slakken en is vermoedelijk een alluviale afzetting van de Zenne. Uit veiligheidsoverwegingen kon dit profiel niet dieper onderzocht worden en werden de wanden snel fotografisch geregistreerd, ingetekend en beschreven.

Vermoedelijk komt laag 10 uit profiel 1 (sleuf 1) overeen met laag 10 uit dit profiel. Het gaat in beide gevallen om een grijs leempakket van 18de-19de-eeuwse tuingrond. Laag 11, een bruin leempakket van 16de tot 18de-eeuwse tuingrond, is in beide profielen gelijkgesteld, al bevindt deze zich in sleuf 3 beduidend dieper, nl. 1,25 meter in sleuf 1 en 2 tot 2,5 meter in sleuf 3. Dit verschil wordt toegeschreven aan de nabijheid van de Zenne, waardoor de lagen aflopen naar de rivier toe.

Figuur 20: Profiel 2 (sleuf 3).

6.3.3. Voornaamste sporen

Het vlak van deze sleuf is aangelegd in L10 van profiel 2. Deze laag heeft in het vlak de spoornummer S12 gekregen en loopt over de hele sleuf. In het vlak zijn een lakenlood uit de 17de-18de eeuw en een koperen munt uit de 19de eeuw aangetroffen in dit spoor (zie verder).

6.4. Vondstenmateriaal

6.4.1. Keramische voorwerpen

Het keramisch vondstenmateriaal is voornamelijk afkomstig uit de sporen van sleuf 2. Daarnaast zijn scherven gevonden in het vlak van sleuf 3 en uit profiel 2, eveneens in sleuf 3. In sleuf 2 zijn aardewerkfragmenten aangetroffen in beide groepen kuilen. In de groep van de homogene leemkuilen gaat het om S3, S5, S9 en S10 en bij de puinkuilen is aardewerk gevonden in S7 en S8.

In de kuil S3 zijn twee aardewerkfragmenten gevonden, nl. een rand van een geglazuurd kommetje uit de 18de-19de eeuw en een wandscherf van een beschilderd bord in (Chinees) porselein uit de 18de eeuw. In kuil S5 werden een wandfragment van een beschilderd majolica-bord uit de 18de eeuw en 3 scherven geglazuurd aardewerk uit de 18de eeuw aangetroffen. Kuil S9 bevatte eveneens een majolica wandfragment. Aangezien het een geïsoleerde vondst betreft kan het uitsluitend gedateerd worden in de 17de-18de eeuw. In S10 tenslotte werd een wandfragment van een geglazuurd kommetje met slibversiering vermoedelijk uit de 18de eeuw gevonden.

Figuur 21: Dierlijk bot, fragment van een majolica-bord, pijpensteel, glas en geglazuurd aardewerk uit kuil S5.

In de puinkuil S8 werd een geglazuurd fragment van een steelpannetje uit de 17de-18de eeuw gevonden. De puinkuil S7 bevatte een wandfragment van een beschilderd bord in faïence en een rand, bodem en oor in geglazuurd aardewerk met slibversiering, allen daterend uit de 18de eeuw.

In de tuinlaag S11, waarin bovenstaande kuilen aangelegd zijn, werden een wandfragment van een beschilderde Westerwaldkruik uit de 16de tot 18de eeuw en een bodem van een geglazuurd kommetje, eveneens uit de 16de tot 18de eeuw, aangetroffen.

Het vlak in sleuf 3, dat gelijk is aan S12 of L10 uit profiel 2, bevatte een randfragment in blauwbeschilderd Westerwald uit de 19de-20ste eeuw. In het profiel in deze sleuf werden een aantal bodemfragmenten van een sauskom en een bord in industrieel wit aardewerk aangetroffen in laag 8, gedateerd na 1892 op basis van de aanwezige bodemstempels (Faïencerie Saint-Ghislain Belgique).

Figuur 22: Geglazuurd aardewerk met slibversiering, fragment van een beschilderd bord in faïence en een halsfragment van een groenkleurige wijnfles uit puinkuil S7.

Figuur 23: Bodems van een bord (rechts) en sauskom (links) in industrieel wit aardewerk uit L8 in profiel 2 met de bodemstempels Faiencerie Saint-Ghislain Belgique (sleuf 3).

6.4.2. Overige vondsten

De overige vondsten bestaan voornamelijk uit een pijpensteel uit de 18de eeuw (S5), fragmenten van bruinkleurig glas afkomstig van uienflessen daterend tussen de 16de en 18de eeuw (S5 en P2L11). Een fragment van wit vlak vensterglas, een halsfragment van een groenkleurige wijnfles en een groenig flesje van Vittel dateren van de 18de tot 20ste eeuw (S6, S7 en P2L8).

Als laatste kwamen ook enkele metalen voorwerpen aan het licht bij het metaaldetectieonderzoek. Een lakenlood vermoedelijk uit de 17de-18de eeuw werd aangetroffen in S12 en vertoont op de voorzijde een voorstelling van twee kleine cirkeltjes met erboven drie oversnijdende kruisjes. Dikwijls verwijst deze afbeelding naar een gemeente of stad van waar het afkomstig is. Een klein loden pistoletkogel dateert ergens van de 16de tot 18de eeuw en werd opgediept in S11. Als laatste werden nog twee koperen munten teruggevonden, met onderstaande kenmerken en datering:

De eerste munt betreft een 2 cent van Leopold I of II die teruggevonden werd in S12 (vlakniveau) van sleuf 3. De tweede munt kwam in het vlak (S11) van sleuf 2 aan het licht en kan gedateerd worden als een oord van Filips II.

- 2 cent, Leopold I (1830-1865) of Leopold II (1865-1909), koper, 22 mm, 4 gr, type Braemt, België

Voorzijde: zittende leeuw met grondwetstafel (Constitution Belges 1830) met daaronder de muntwaarde 2 cent en de graveursnaam in de afsnede.
Omschrift: L'union fait la force (Fr) of Eendracht maakt macht (Vl)

Keerzijde: Gekroond initiaal van de koning met onderaan het jaartal
Omschrift: Leopold Premier Roi des Belges (Fr) (enkel in Franstalig omschrift bij Leopold I) of Leopold II Roi des Belges (Fr) of Leopold II Koning der Belgen (Vl).¹⁵

- oord, Filips II (1555-1598), ca. 1575, koper, 25 mm, 6 gr, Holland-Dordrecht (muntplaats)

Voorzijde: De maagd zittend binnen de Hollandse tuin.
Omschrift: PHS.D:G.COM.HOL.Z.ZEL.

Keerzijde: Gekroond wapenschild van Holland op een kruis
Omschrift: AVX.NOST.IN.NOM.DOM.¹⁶

¹⁵ www.muntslag.be.

¹⁶ BEECKMANS e.a., 2007, p. 20.

Figuur 24: Lakenlood uit S12 (sleuf 3).

Figuur 25: Koperen munt, 2 cent van Leopold I of Leopold II (voorzijde) uit S12.

Figuur 26: Koperen munt, oord van Filips II uit S11.

7. SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN

Het uitgevoerde onderzoek heeft aangetoond dat zich binnen het plangebied tot ca. 2 tot 2,5m onder het huidige maaiveldniveau geen noemenswaardige sporen van enige relevante ouderdom bevonden. Op een diepte van twee meter onder het huidige maaiveldniveau werden enkele (puin)kuilen aangetroffen uit de 17de tot 20ste eeuw. De stratigrafie heeft over het volledige terrein een quasi gelijkaardige opbouw, waarbij duidelijk een daling van de oude topografie naar de Zenne toe kon vastgesteld worden. De bodemopbouw toont een opeenvolging van tuinlagen daterend vanaf de 16de eeuw tot de 19de eeuw met daarboven recente laat-19de-eeuwse en 20ste-eeuwse ophogingslagen. Het laatste archeologische niveau (P2L13) werd vastgesteld op een diepte van ca. 4m waaronder zich een kleiige alluviale afzetting van de Zenne bevindt. Deze bodemopbouw kon omwille van veiligheidsredenen slechts bij één profielput (profiel 2) in sleuf 3 bekeken worden.

8. ALGEMEEN BESLUIT EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

In het kader van een geplande nieuwbouw met fuifzaal met een ondergronds niveau tot op grote diepte onder het huidige maaiveld (ca. 6 m diep), voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv op 24 en 25 oktober 2011 op het terrein een archeologisch vooronderzoek uit. Het onderzoek gebeurde in opdracht van de bouwheer, de stad Halle, volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door Onroerend Erfgoed. Op het terrein werden 3 proefsleuven aangelegd.

Het uitgevoerde onderzoek heeft aangetoond dat zich binnen het plangebied tot ca. 2 tot 2,5 meter onder het huidige maaiveldniveau geen sporen van relevante ouderdom bevinden. Het plaatsen van de profielputten in elke sleuf heeft aangetoond dat tot het niveau van de grondwatertafel een 16de-19de-eeuwse tuinlaag aanwezig is.

Gezien de planning van de werkzaamheden in twee fases gebeurt, met een eerste uitgraving tot 2,7 meter (tevens het niveau van de grondwatertafel), lijkt het aangewezen om voor fase 1 geen verder archeologisch onderzoek aan te bevelen. Voor het van start gaan van fase 2, met een uitgraving tot ca. 5,4 meter en plaatselijk nog dieper onder het huidige maaiveldniveau wordt wel een archeologische opvolging aanbevolen. Het volledige terrein is dan aangelegd op een diepte van 2,7 meter onder het huidige maaiveldniveau, waarbij op een veiligere manier kan bekeken worden of zich hier nog archeologische sporen en/of structuren bevinden.

Deze aanbeveling heeft geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor Onroerend Erfgoed die zal beslissen over het vervolgtraject.

9. BIBLIOGRAFIE

- Internet:

- <http://cai.erfgoed.net>
- <http://geo-vlaanderen.agiv.be>
- <http://muntslag.be>
- <http://dov.vlaanderen.be>

- Literatuur:

- BEECKMANS L., DE BUYSER F., VAN BULCK G. 2007. *Munten, rekenpenningen, muntgezichten en religieuze decotionalia uit het Begijnhof van Kortrijk*, Kortrijk.
- BORREMANS R., WALSCHOT L. 1967. Fysisch kader en historisch wegennet als elementen van de situatie en het site van Halle (Brabant), *Tijdschrift van de Belgische Vereniging voor Aardrijkskundige Studies* 36, 1: 37-78.
- DE MAEYER W., DOPERÉ F., VAN BELLINGEN S. 2004. *Het archeologisch onderzoek naar de burcht van Halle: een voorlopig verslag*, onuitgegeven rapport.
- EVERAERT L., BOUCHERY J. 1879. *Histoire de la Ville de Hal d'après les documents originaux*, Louvain.
- FRANSSENS M. 1985. *Halle, Twaalfhonderd jaar stadsontwikkeling*, Halle.
- MARTENS F. 1927. Les environs de Hal – Géologie et Histoire, *Verhandelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Halle* 4: 23-31.
- POSSOZ J. 1929-1930: A travers les rues de Hal, II. Le centre de la ville, *Gedenkschriften van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Halle* 6, 492-545.
- VERBESSELT J. 1987. *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw, deel XX, Halle en Lembeek*. Koninklijk Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant, Brussel.